

شورش کلمبیا علیه نو لیبرالیسم

آرن تائوس

ترجمه‌ی پروانه قاسمیان

بیش از ۵ میلیون کلمبیایی - ۱۰ درصد جمعیت کشور- در خلال دو هفته‌ی گذشته خیابان‌ها را به تصرف خود درآوردند تا علیه سیاست‌های نولیبرالی، فساد حکومتی، بی‌رحمی پلیس و قتل سیستماتیک فعالان اعتراض کنند.

از ۲۸ آوریل (نهم اردیبهشت)، کلمبیا شاهد یکی از بزرگ‌ترین بسیج‌های توده‌ای در تاریخ این کشور بوده است. این تجمعات با فراخوان دانشجویان، کارگران، اتحادیه‌ها، احزاب چپ، جنبش‌های اجتماعی، تشکل‌های دهقانی، بومیان و تشکل‌های آفریقایی- کلمبیایی‌ها و تمامی فمینیست‌ها علیه دولت راست افراطی مورد حمایت ایالات متحده، «ایوان دوکه» و برنامه‌ی اصلاحات مالیاتی او، که اکنون پس گرفته شده، شکل گرفته است.

قانون مالیاتی جدید بنا بود مالیات بر کالاهای اساسی، مایحتاج عمومی و خدمات عمومی (آب، برق، گاز طبیعی) را افزایش دهد، که تأثیر شدیدی بر زندگی فقرا و طبقه‌ی متوسط می‌گذارد. در تعطیلات آخر هفته‌ی اول ماه مه، دامنه‌ی تظاهرات شدت و گسترش یافت و با وجود سرکوب مرگبار پلیس به یک قیام مردمی تبدیل شد.

بیش از پنج میلیون کلمبیایی، ۱۰ درصد از کل جمعیت، طی دو هفته‌ی گذشته به خیابان‌ها آمده‌اند تا علیه سیاست‌های نولیبرالی، مشکلات اقتصادی، بی‌عدالتی اجتماعی، تخریب محیط زیست، فساد دولت، بی‌رحمی پلیس و قتل سیستماتیک فعالان اعتراض کنند. آنها خواستار استعفای رئیس‌جمهور «دوکه» و اصلاحات اساسی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی هستند. با این همه، سیاستمداران مخالف مترقی، مانند اصلاح‌طلبان چپ میانه و نامزد انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۱۸ «گوستاوو پترو»، نقش چندانی در اعتراضات نداشته‌اند.

منطقه‌ی جنگی

در تمام شهرهای بزرگ و حومه‌ی شهر شاهد درگیری خشونت‌آمیز بین معترضان و یگان کنترل شورش پلیس هستیم. کالی، سومین شهر بزرگ کلمبیا، در جنوب این کشور، به مرکز اعتراضات و سرکوب دولت تبدیل شده است. پس از آن‌که

رئیس‌جمهور دوکه فرمان نظامی‌شدن «حداکثری» را داد، اکنون بخش‌هایی از این شهر به منطقه‌ی جنگی شباهت دارد.

بالگردهای نظامی بر فراز آتش‌های سد معبر می‌چرخند، در حالی که جوانان کلاه‌دار با سپر، کلاه ایمنی، ماسک و سنگ، از خود در برابر ماشین آب‌پاش، گلوله‌های گاز اشک‌آور و گلوله‌های پلاستیکی دفاع می‌کنند. فیلم‌های متعددی در شبکه‌های اجتماعی پخش شده است که نشان می‌دهد پلیس، غیرنظامیان مسلح در خودروهای شاسی‌بلند و همچنین ساکنان محله‌های ثروتمند، به سمت معترضین گلوله شلیک می‌کنند. تاکنون بیش از بیست نفر جان خود را از دست داده‌اند.

سرکوب فقط به کالی محدود نمی‌شود. براساس گزارش سازمان غیرانتفاعی کلمبیا **Temblores**، در مجموع سی و نه نفر کشته، حدود هشتصد نفر زخمی و تقریباً هزار نفر به‌طور خودسرانه بازداشت شده‌اند. دیده‌بان حقوق بشر چهل و هشت مورد مرگ را گزارش کرده است. بیش از چهارصد معترض که توسط پلیس به دام افتاده، ناپدید شده‌اند و گمان می‌رود در بازداشتگاه‌های مخفی نگهداری شوند.

همچنین حملات متعددی به کارمندان سازمان ملل و روزنامه‌نگاران صورت گرفته است. ایالات متحده، اتحادیه‌ی اروپا، سازمان ملل و سازمان‌های حقوق بشری مانند عفو بین‌الملل و دیده‌بان حقوق بشر این سرکوب‌ها را محکوم کرده‌اند. سازمان‌های غیردولتی کلمبیا و سناتور چپ «ایوان سپیدا» شکایتی را در دادگاه کیفری بین‌المللی **ICC** و شورای امنیت سازمان ملل متحد علیه دولت به جرم جنایت علیه بشریت مطرح کرده‌اند.

از طرف دیگر، جناح راست کلمبیا اعتراض را جرم‌انگاری کرده و خواستار سرکوب بیشتر شده است. رئیس‌جمهور سابق و حامی دوکه، «آلوارو اوربیه»، که هنوز هم در سیاست ملی بسیار تأثیرگذار است، از «تخریب تروریستی» صحبت می‌کند و معترضان را متهم می‌کند که توسط سایر چریک‌های باقی‌مانده‌ی کلمبیا، **ELN** ارتش آزادیبخش ملی، تجارت مواد مخدر و چپ منطقه‌ای سازمان‌دهی شده‌اند.

بحران‌های متعدد

این اعتراضات در حالی صورت می‌گیرد که کلمبیا با موج سوم همه‌گیری بیماری کشنده‌ی کووید ۱۹ با نرخ بالای عفونت و پایگاه‌های مراقبت ویژه‌ی پرزدحام روبرو است. بیش از هشتاد هزار نفر جان خود را از دست داده‌اند - سومین رقم جان‌باختگان، پس از برزیل و مکزیک در منطقه. همه‌گیری، میلیون‌ها نفر بیکار، فقیر و گرسنه به جا گذاشته و اقتصاد از قبل بحران‌زده، ساختار اجتماعی شکننده را به کلی ویران کرده است.

فقر نسبت به سال قبل از همه‌گیری ۶,۸ درصد افزایش یافته است. ۴۲,۵ درصد از جمعیت در حال حاضر زیر خط فقر زندگی می‌کنند، که ۱۵ درصد آنان در فقر شدید به سر می‌برند. کاهش شدید ارزش پزو واردات را گران کرده و به تورم دامن زده است. افزایش قیمت، بیشترین ضربه را به بخش‌های فقیرتر جامعه وارد کرده و باعث افزایش شکاف بین فقرا و طبقه‌ی حاکم مرفه شده است.

طبق گزارش بانک جهانی، کلمبیا کشوری است که در آمریکای لاتین، بعد از هندوراس از حیث نابرابری اجتماعی در رتبه‌ی دوم و در سطح جهانی در رده‌ی هفتم قرار دارد. بسیاری از کسانی که امروز علیه مدیریت بحران شکست خورده‌ی دولت اعتراض می‌کنند، به معنای واقعی کلمه چیزی برای از دست دادن ندارند. این امر به‌ویژه برای نسل جوان بیشتر صدق می‌کند: یک نظرسنجی اخیر نشان داد که ۸۴ درصد افراد بین ۱۸ تا ۳۲ از اعتصاب ملی حمایت می‌کنند.

اما شکایت معترضان تنها از فقر، بیکاری و بی‌اعتمادی نیست. قراردادهای تجارت آزاد و واردات یارانه‌دار کشاورزی از ایالات متحده و اتحادیه اروپا موجودیت کشاورزان کوچک کلمبیایی را تهدید می‌کند. گروه‌های زیست‌محیطی و جنبش‌های بومیان از گسترش پروژه‌های بزرگ استخراج، استحصال نفت از ریگ و از سرگیری بحث برانگیز سم‌پاشی هوایی (با هلیکوپتر) با سم گلیفوزات در مناطق کاشت گیاهان کوکا انتقاد می‌کنند.^۱ اتحادیه‌های کارگری از خصوصی سازی خزنده‌ی سیستم بازنشستگی

^۱ از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵ مناطق کشت گیاهان کوکا (یکی از چهار گیاه بومی آمریکای جنوبی از خانواده‌ی *Erythroxylaceae* که یکی از محصولات آن آلتالوئید روانگردان، کوکائین، است) را

عمومی و کسری مزمن بودجه‌ی مراقبت‌های بهداشت عمومی شکایت دارند. دانشجویان، بحران عمیق دانشگاه‌های دولتی و وحشیگری نیروهای دولتی در خیابان‌ها را محکوم می‌کنند.

دولت دوکه همچنین مدت‌هاست به دلیل توقف اجرای توافقنامه‌ی صلح، که با نیروهای مسلح انقلابی کلمبیا (فارک) FARC در سال ۲۰۱۶ امضا شده، مورد انتقاد قرار گرفته است. مشخصاً، اصلاحات ارضی پیش‌بینی شده در این توافق‌نامه به سود بسیاری از زمین‌داران و قاچاقچیان، نادیده گرفته شده است.

اعمال خشونت‌آمیز تحت نظر دوکه بار دیگر افزایش یافته است. سازمان ملل هفتاد و شش مورد قتل عام را در سال ۲۰۲۰ برمی‌شمارد که بیشترین میزان از سال ۲۰۱۴ تاکنون بوده است. قربانیان بیشتر فعالان، کشاورزان کوچک و رهبران بومیان هستند که از سرزمین و شیوه‌ی زندگی خود در برابر گروه‌های مسلح، پروژه‌های بزرگ استخراج معادن و کشاورزی تجاری دفاع می‌کنند. براساس گزارش سازمان غیردولتی Indepaz، فقط در سال ۲۰۲۰ سیصد و ده فعال به قتل رسیدند. و از سال ۲۰۱۶، بیش از دویست و پنجاه عضو سابق فارک جان خود را با خشونت از دست داده‌اند. در هر دو مورد، عاملان این خشونت‌ها بیشتر شبه‌نظامیان راست، گروه‌های مخالف فارک، ارتش یا باندهای مواد مخدر هستند.

با گلیکوزات سم‌پاشی می‌کردند، از سال ۲۰۱۵ بنا به تشخیص سازمان بهداشت جهانی WHO مبنی بر اینکه این ماده سرطان‌زا است، مصرف آن متوقف شد، اما از سال ۲۰۱۷ بنا بر رأی دادگاه عالی با محدودیت و روش‌های ملایم‌تری (دستی و از زمین، نه با هلیکوپتر) مصرف می‌شود. مترجم

رادیکال شدن روز افزون جنبش

اعتراضات جاری در کلمبیا خیزش خودجوش و دور از انتظاری علیه دولت دوکه نیست. بلکه بیشتر ادامه و رادیکال شده‌ی تحرکات اواخر سال ۲۰۱۹ است. در آن زمان، تظاهرات گسترده، اعتصاب و بستن جاده‌ها، هفته‌ها کشور را لرزاند. اعتصاب سراسری اخیر، که برای مارس ۲۰۲۰، برنامه‌ریزی شده بود، به دلیل اقدامات علیه همه‌گیری و قرنطینه ناچار به تعویق افتاد. از آن زمان، مدیریت نادرست دولت در زمینه‌ی بحران سلامت، شعله‌های نارضایتی را بیشتر دامن زده است. هر روز تعداد بیشتری از مردم خواستار تغییر ساختار دولت به‌طور فزاینده‌ی خشن و اقتدارگرا می‌باشند. حال آن‌که پیش از این، اعتراضات اساساً جنبه‌ی تدافعی داشتند، اکنون به‌شدت تهاجمی شده‌اند. شرکت‌کنندگان نه‌تنها نظم اجتماعی رایج را رد می‌کنند، ایده‌ی کلمبیایی اجتماعی عادلانه، دموکراتیک و صلح‌آمیز نیز در حال شکل‌گیری است.

خیزش مردمی کلمبیا، نه‌تنها در خواسته‌ها و منافع خاص آن، بلکه در اشکال و نمادهای اعتراضی‌اش نیز دارای تنوع است. اما معترضان درک کرده‌اند که چگونه عناصر وحدت‌بخش را در میان خود برجسته کنند. آنچه بخشهای مختلف را به هم پیوند می‌دهد، ارتباط مثبت تعریف خود به‌مثابه **pueblo** (خلق) است.

در فرهنگ سیاسی کلمبیا، این واژه به وضوح یک مفهوم طبقاتی دارد. این بخش‌های مختلف طبقات مردم محروم، استثمارشده، حاشیه‌ای و طبقات مردمی مخالف - کارگران رسمی و غیررسمی، زنان خانه‌دار، دانش‌آموزان، دهقانان، جوامع بومی و آفریقایی-کلمبیایی‌ها، چپ‌ها، زنان و گروه‌های دگرپاش را شامل می‌شود. - و آنها را در برابر یک گروه قرار می‌دهد؛ دولت سرکوبگر، مدافع منافع مالکان بزرگ زمین، کشاورزی صنعتی، شرکت‌های فراملیتی، بنگاه‌های مالی بزرگ، شرکت‌های بزرگ چندرشته‌ای و شبه‌نظامیان.

فعالیت و مبارزه‌ی سیاسی خلق **pueblo** فقط علیه رژیم اولیگارشسی - پلوتوکراتیک (ثروتمندان) کلمبیا و نمایندگان آن در دولت نیست. بسیاری از نگرانی‌ها و خواسته‌های معترضان به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به پیامدهای اقتصادی -

اقتصادی و اکولوژیکی مدل انباشت نولیبرال و برون‌گرایی (با نگاه به خارج) کشور مربوط می‌شود. مخالفت با مورد اخیر، مردم را متحد می‌کند. رادیکال شدن و گسترش اعتراضات طی سال‌های گذشته نشانه‌ی بحران عمیق همان مدل است. امتیازات مادی که به طبقات مردمی برای ساماندهی اقتصاد کلمبیا اعطا شد تا یک اجماع طبقاتی گسترده و پایدار ایجاد شود، کافی نبوده است.

جنبش ضد اوریبیسمو

جنبه‌ی دیگری که معترضان را متحد کرده طرد راست افراطی کلمبیا است که نماینده‌ی آن رئیس‌جمهور سابق و سناتور فعلی اوریبه است. مدت‌هاست که در کشور هژمونی **Uribismo** سرسخت به نظر می‌رسد. هنگامی که آمریکای لاتین طی «چرخه‌ی مترقی» بین سالهای ۱۹۹۸ و ۲۰۱۴ شاهد روی کار آمدن دولت‌های چپ میانه بود، اوریبه جنگ داخلی کلمبیا را با چریک‌ها و اقدامات ضد شورش علیه مردم غیرنظامی را تشدید کرد. در دوران ریاست جمهوری وی (۲۰۰۲-۱۰)، این کشور به یکی از متحدان منطقه‌ای ایالات متحده تبدیل شد و آمریکا دست‌کم به هفت پایگاه نظامی در سرزمین کلمبیا دسترسی پیدا کرد.

اوریبه سپس به مذاکرات صلح میان دولت جانشین خود خوان مانوئل سانتوس و چریک‌های فارک به‌شدت اعتراض کرد. مخالفت اردوگاه وی با روند صلح راه را برای ریاست جمهوری نامزد انتخاباتی اوریبه، یعنی دوکه در سال ۲۰۱۸ هموار کرد. اما علی‌رغم پیروزی، زوال هژمونیک اوریبیسمو از قبل آغاز شده بود.

این چریک سابق گوستاوو پترو بود که در روز انتخابات خبرساز شد و در دور دوم مقابل دوکه به یک نتیجه‌ی تاریخی برای چپ دست یافت. در طول مبارزات انتخاباتی وی، نشانه‌های بیداری سیاسی به‌ویژه در میان جوانان و دانشجویان محسوس بود. از آن زمان، احساسات ضد اوریبویی قوی‌تر شده است. تحرکات گسترده‌ی سال ۲۰۱۹ و خیزش‌های مداوم مردمی آخرین فصل‌های بحران عمیق‌تر است. توان اوریبیسمو برای هدایت بخش‌های بزرگی از خلق از نظر فرهنگی، فکری و سیاسی - کمرنگ می‌شود.

حرکت به جلو

علی‌رغم این بحران دوگانه، ماهیت غیرمتمرکز و گاه ناهماهنگ اعتراضات، تدوین اهداف سیاسی مشترک را دشوار می‌کند. اولین تلاش‌ها در این راستا را کمیته‌ی اعتصاب ملی صورت داده است که گروه‌های مختلف اعتراضی را متحد می‌کند. این کمیته خواستار اصلاحات پلیس، درآمد اساسی برای فقیرترین اقشار مردم، توقف سم‌پاشی گلیفوزیت برنامه‌ریزی شده و خلع سلاح کشور است.

گفت‌وگوها با دولت تاکنون نتیجه‌ای نداشته است. به هر حال برای بسیاری از معترضان، خواسته‌ها چندان دور از دسترس نیست. آنها نمایندگی کمیته‌ی اعتصاب را رد می‌کنند و عهد کرده‌اند که مبارزه را در خیابان‌ها ادامه دهند. مجامع مردمی و شوراهای محله در سراسر کشور پدید آمده است.

برای چپ کلمبیا، روند بسیج مردم، بحران نوظهور هژمونیک و تحرکات رو به رشد در خیابان‌ها با توجه به انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۲ می‌تواند نقش مهمی داشته باشد. بر اساس نظرسنجی‌ها، «پترو» مجدداً با اتحاد گسترده‌ی اجتماعی و سیاسی، نامزد خواهد شد. با این حال، بسیاری از معترضان درک می‌کنند که در کلمبیا تغییرات اجتماعی عمیق و رهایی‌بخش به چیزی بیش از پیروزی انتخاباتی پترو نیاز دارد. همان‌طور که در دو هفته‌ی گذشته نشان داده شد، دستگاه‌های دولت سرکوبگر و شبه نظامیان راست‌گرا به هر طریقی آماده‌ی دفاع از منافع طبقات حاکم‌اند.

بی‌اطمینانی حاکم است

نمی‌توان پیش‌بینی کرد که خیزش مردمی کلمبیا چه مدت ادامه داشته باشد و در چه جهتی گسترش یابد. وضعیت در «کالی» به شدت متشنج است. در همین حال، واحد حمایت از جوامع بومی منطقه‌ی همجوار کائوکا وارد منطقه شده است تا از تظاهرکنندگان پشتیبانی کند. اما پس از دو هفته تحرک، درگیری و بستن جاده‌ها، این شهر اکنون دچار کمبود غذا، سوخت و دارو است. از آن‌جا که افزایش قیمت‌ها

عمدتاً بر جمعیت فقیر تأثیر می‌گذارد، صداهای بیشتری خواهان پایان اعتراضات هستند. اما چشم‌انداز هنوز چنین هدفی نیست.

هفته‌ی گذشته در نزدیکی پیرا، لوکاس ویلا، یکی از رهبران دانشجویی قیام محلی که بر اثر اصابت گلوله در بیمارستان بود، تسلیم مرگ شد. قاتلان او غیرنظامیان مسلحی بودند که می‌خواستند به همه‌ی هم‌زمان او که برای تغییر می‌جنگند پیامی بفرستند.

اکنون در سراسر کشور «ویلا» به چهره‌ای نمادین تبدیل شده است. برای بسیاری، او روح عصیانگر، نترس و شاد و پرنشاط همه‌ی کسانی را که مشتاق کلمبیای متفاوت هستند تجسم می‌بخشد. یکی از آخرین پیام‌های صوتی او که در روز اصابت گلوله برای پسر عمویش فرستاده شد، یک هشدار مرگبار بود: «بدترین اتفاق ممکن است رخ دهد، گوون! همه برای همه. بسیاری از ما ممکن است بمیریم، زیرا امروز، در حال حاضر در کلمبیا، صرف حضور در خیابان، جوان بودن و در خیابان بودن زندگی شما را به خطر می‌اندازد. ممکن است همه‌ی ما اینجا بمیریم.»

پیوند با منبع اصلی:

<https://jacobinmag.com/2021/05/colombia-neoliberalism-ivan-duque-revolt-uprising-socioeconomic-reform>